

Nro 1 Tammikuu 2015

Koivistolaisten kotiseutulehti vuodesta 1944 lähtien

KOIVISTON viesti

Tiijjät sie?

Hyvää alkanutta vuotta 2015, hyvät palsta lukijat!

Kaikha tuon tääl kanta-Suomeskii jo tietää, et Karjala lapset o laulavii. Myö lauletaa sillo, ko suru painaa syvämmel, mut yhtä hyväst myös sillo, ko mieltä ei mikkää paina, vaa rii-muu o rinnas. Lauletaa yhes ja yksinnää (eikä pelkästää vaa suihku lämmös ja lotinas!) Ja mis pienemmälkii paikkakunnal vaa o yhtää kuoroo pystys, ni kyl siel varmast ain joku karjalainekii o mukan toiminnas.

Eikä koivistolaisetkaa millää lail erroo muist Karjala lapsist laulavist. Mie muistan, mite mei äitikii usjast kulki laulelle askaresslaa kotitanhuvil, nii koton Koivistol ko evakkokartanoilkii. Enkä mie koskaa saata unohtaa, kui kommeest hää laulo uuve vuuve aattoiltan 1946 ”Vuosi vanha vaipui hautaan suruineen ja murheineen. Ihmissydän puhkee nöyrään rukoukseen kiitokseen...”

Näi Sipilukse 150-vuotisjuhluvuuve tiimoil miu tänkertane kysymyksei liittyyki musiikkii. Mut mie utelenkii teilt Viesti lukijoilt, et sattuuks kukkaa tietämää, et millo Koivistol alettii harrastammaa kuorolauluu ja mil taval. Ja viel: kuka sen aloitti? Olik kysymykses mies-, nais- vai sekakuoro? Akus tiijjät jottai täst asjast, ni kerroha Viesti lukijoil, mieluiinni oikee nimelläis. Ja sit ois viel hyvä tietää, mist siu tietois o peräsi. Taik jos et tiijjää justii tähä kysymyksee vastausta, ni kerroha vaik omast kuorolaulu harrastuksistais.

Martti Piela

Impi Piela Karussa Haltiasaaressa

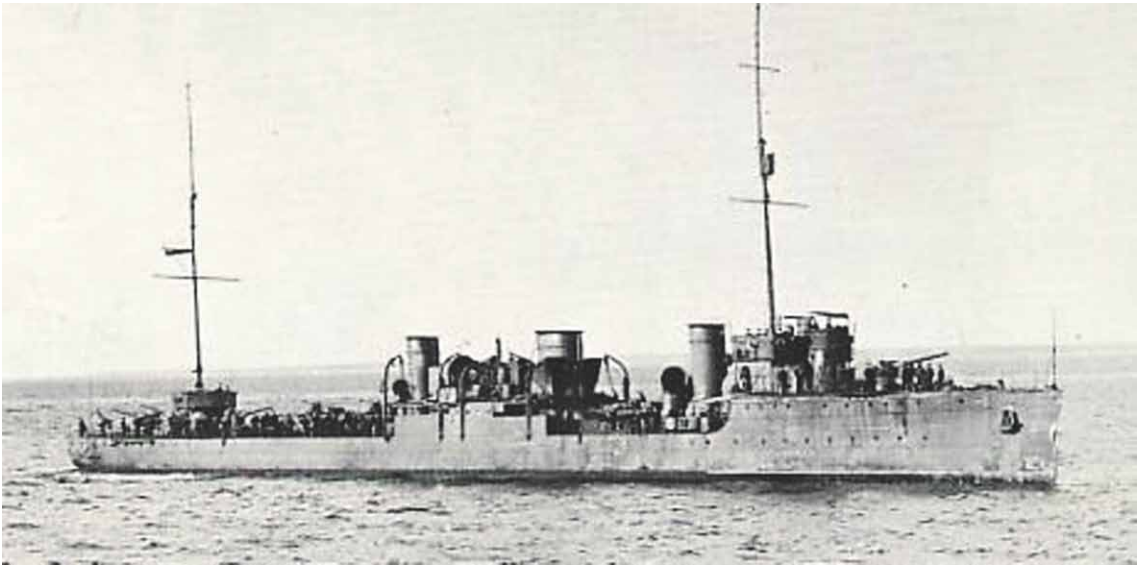
Äitini Impi Piela (s. Patalassa 1903) on Muisteloissaan kertonut lyhytaikaisesta evakkoretkestä läheiseen saareen sodanuhkaa pakoon. Olen tehnyt vain hyvin pieniä muutoksia hänen kirjoitukseensa.

Taas kesän tullen alkoi kiertää huhu, että oli syttynyt sota Neuvostoliiton ja Englannin välillä. Joukko englantilaisia sotalaivoja ilmestyi Koiviston salmelle. Ne suuntasivat kulkunsa avomerelle. Saarten väkeä oli käsketty poistumaan kodeistaan. Kylällä syntyi suuri hätä. Ihmiset teurastivat eläimiään, nostivat perunatkin keskenkasvuina. Useimmat perhekunnat menivät aina samaan laivaan ja purjehtivat Haltiasaareen. Saari oli vain kilometrin päässä, joten nykyaikaiset aseet olisivat yltäneet sinne helposti. Mutta tuolloin olivat yleensä vain kiväärit aseina.

Mala kokosi laivaansa oman perheensä lisäksi viisi muuta perhettä. Lapsista oli hauskaa päästä matkalle ja vielä kavereitten kanssa; ei heillä ollut täyttä käsitystä, miksi lähdettiin. Koska lapsia oli paljon, vanhemmilla oli täysi työ pitää heidät kaikki kurissa. Jotkut putosivat mereen kiipeillessään laivan reilinkiä pitkin ja vantteja myöten. Vain ihme pelasti useinkin pahemmalta.

Kun oli oltu viikon verran karkureissussa, kuului laivalla jokapäiväinen itku: ”Männää kottii! Mitä myö tääl tehää?. Mitä työ meit tänne toitta? Viekkää kottii!” Viimein valkenikin päivä, jolloin saatiin lupa palata takaisin; ei ollut sen kummempaa sotaa tullutkaan. Tilla lähti ensimmäisten joukossa. Mukanaan hän talutti lehmäänsä, joka myös oli evakuoitu. Naapurin Maija talutti samoin Onnikkia. Vastan tuli mies, joka yllättäen tarttui lehmää sarvista aikoen viedä Maijalta lehmän. Maija alkoi huutaa miestänsä avuksi: ”Juhana, Juhana! Ukko viep mei lehmän!” Kiireen vilkkaa mies häipyi paikalta, ilman lehmää.

Haltiasaaressa jatkui valitus: ”Viekkää meijät kottii” Viimein tulikin seisovalle laivalle myötäinen. Seilit vedettiin mastoihin, ja kokka käännettiin kotia kohti. Joku ohjaili ruutelissa ja laiva purjehti vienossa myötäisessä. Äkkiä huutaa keulamies: ”Tehkkää venta!” Perämies vääntää ruutelia toiseen laitaan, seilit väännetään toiselle

Hävittäjä Spartak (Internetistä)

Kun oli oltu viikon verran karkureissussa, kuului laivalla jokapäiväinen itku: ”Männää kottii! Mitä myö tääl tehää?. Mitä työ meit tänne toitta? Viekkää kottii!”

puolelle. Alina-laiva oli hyvä tekemään ventaa. Jollei käännöstä olisi niin nopeasti saatu tehdyksi, kaikki olisivat saattaneet tuhoutua, sillä aivan laivan kokan edessä oli ollut merimiina. Täkkimiehen valppaus oli pelastanut kaikkien hengen. Jälleen käännettiin laiva myötätuuleen, nyt jo kauempana miinasta. Riitti siinä ihmettelemistä kauaksi aikaa, miten oli säästyty kauhealta onnettomuudelta.

Martti Piela

Kotirannan tullessa näkyviin lapset hyppelivät iloissaan laivan kannella tasajalkaa. Kun ankkuri vihdoinkin lasketaan, lapset viedään ensimmäisinä rantaan veneillä. Isoimmista ei kohta näy kuin pölyävä hiekkapilvi, joka nousee rantahietikosta lasten pinkoessa pitkin laajaa hietarantaa kotia kohden.

Kotiin tullessa huomataan, että äiti on jo ehtinyt puhdistaa kaikki paikat. Innoissaan kaikki kulkevat huoneesta toiseen huudellen: hii ja hoo! Ja kaiku vastaa: hoooo! Kun kaikki nurkat on kierretty ja tarkastettu - kuinka onkaan täällä kotona mukavaa neljän viikon poissaolon jälkeen - kutsuu taas leikkikenttä: tulkaa, lapset, tulkaa; olenkin teitä jo odottanut! Ei nyt ollut aikaa syödä, ei juoda. Käden käänteessä tytöt hakevat itsellensä marjakopat ja siinä samassa ovat jo kotiveräjän ulkopuolella. Kuin punaista verkkaa on puolukkametsä, ovathan puolukat saaneet kypsyä rauhasa, kun koko kylän asukkaat ovat olleet poissa. Ei kestä kauan, kun astiat ovat täynnä, ja voidaan palata ylpeinä kotiin. Kotona käydään vain kääntymässä; kun on tyhjennetty marja-astiat ja juotu kahvia, lähdetään uusin innoin uuden niityn hakkaukseen. Voi, miten paljon puolukoita! Ei tahdo jalalle sijaa löytyä, eikä kohta jaksa koreilla kotiin kantaa. Muutaman

päivän päästä on saatu kaksi isoa saavillista survottua puolukkaa talven varalle. On hauskaa taas juoksennella kuivalla maalla. Neljä viikkoa vain on karkumatka kestänyt, mutta lapsista tuo aika on tuntunut pitkältä kuin nälkävuosi.

Elämä alkaa palata entiselleen.

Fakta

Eivät ne huhut, joihin äitini edellä kertomuksessaan viittaa, tietenkään täysin tuulesta temmattuja olleet. Ensimmäisen maailmansodan aikoihin, kun Nikolai II oli syrjäytetty valtaistuimeltaan, useampiakin Englannin laivaston aluksia purjehti Suomenlahdella. Sitten esimerkiksi englantilaiset kaappasivat 1917 valmistuneen hävittäjä Kapteeni Kingsbergenin, joka seuraavana vuonna oli nimetty uudelleen Spartakiksi, ja luovuttivat sen Viron laivastolle, jossa se sai nimen Vembola. Alus myytiin 1933 edelleen Peruun, missä se palveli Almiral Villar -nimisenä 50-luvun puoliväliin asti.

Riikka Salokannel
Päätoimittaja

Tipaton tammikuu

Koitin kovasti kerätä aineistoa toisaalla täällä lehdessä olevaan juttuun liittyen Koiviston raittiusliikkeen ja kieltolain aikaiseen alkoholinkäytön vastustukseen. Olin varma, että löytäisin Hilma-tätini perintöarkistosta hänen raittiusseurajäsenkorttinsa. Pengoin ja pengoin. Löytyi Lotta-jäsenkirjat ja kunniamerkkien todistukset. Löytyi Niagaraputousten ja Aulangon matkamuistokorttisarat. Löytyi mielenkiintoisia lehtileikkeitä ja kirjallisuusseuran pöytäkirjat. Löytyi muistoadresseja, valokuvia ja onnittelukortteja, vaan raittiusseuran jäsenkorttia ei löytynyt.

Unohduin kuitenkin katselemaan ja lueskelemaan tuota kaikkea muuta. Nippu onnittelusähkeitä, korusähkeitä. Miten hienostunutta vanhahtavaa kieltä. Kajaanista lähetetyssä sähkösanomassa Bertta toivotti jatkuvaa onnea, Hartolasta Leinonet parhainta onnea ja Katriina Kiikoisista onnitteli sydämellisesti merkipäivän johdosta. Ajattelin, että kyllä merkipäivät tuolloin, varsinkin vanhojen ihmisten merkipäivät, olivat arvokkaita juhlia.

Vastaan tuli sisarusten lähettämä ruusukortti. Emma, Julius, Adolf, Alma, Johannes, Toivo ja Eino perheineen lähettivät parhaimmat onnittelut ja toivottivat ”vuotta viisikymmentä viell”. Hetkinen, hetkinen – ajattelin - kyllä, kortin kannessa oli mustekynällä tekstattuna 50- vuotis onnittelumme! Nämähän olivat vanhalle ihmiselle osoitettuja onnitteluita. Täytän itse tänä vuonna 50-vuotta ja minähän en missään tapauksessa ole vielä ”vanhisoa”, hädintuskin teinivuodet ohittanut.

En voinut kuin nauraa itselleni. Miten hölmöä minulta ajatella noin ikään-tymisestä. Kyllä kai viisikymppisen pitäisi pikkuhiljaa itseään aikuisena pitää. Toisaalta vasta eilen aikuisurheiluseuran harjoituksissa hyppelimme yhdessä kahdeksankymppisten ikäkausipurheilijoiden kanssa. Mikä minä olen sanomaan onko joku vanha tai nuori, tai jos on vanha tai nuori, niin miten pitää ikänsä vuoksi olla ja käyttäytyä. Kyllä kai jokainen loppujen lopuksi elää omalla tyylillään ja tuntee itsensä juuri itsensä ikäiseksi, joka hetki.

Hartaast’

Koivistolaisten Uusi Vuosi!

Lehden lukijoissa on varmaan sellaisia, jotka tietävät enemmän kuin minä koivistolaisten uuden vuoden vieton tavoista. Meillä kotona oli lapsuudessani kaksi asiaa, jotka muistan. Toinen oli Aattoserpa.

Aattoserpaan kuului pieniä läskinpaloja, sipulia, perunoita ja äidin kuivattamia kuoreita. Se oli ihanan makuista. Jos kuoreita ei ollut, aattoserpa tehtiin perunalohkoista ja päälle kokonaisina haudutetuista ahvenista. Se taisi olla vielä parempaa.

Toinen välttämätön asia Uuden Vuoden aattona oli Aattosauna.

Puhtaaseen saunaan oli tuotu katajanoksia ja hyvin haudutettuja vastoja. Isä, joka oli uskova mies sanoi, että uudenvuoden aattosauna oli ikään kuin puhdistus edellisen vuoden rikkomuksista, että voitiin alkaa ”puhtaalta pöydältä” (sanonta lienee myöhemmältä ajalta). Isä kertoi perheelleen, että hän koki suurimman onnen silloin, ”ruumis oli pesty puhtaalla vedellä ja sielu vihmittuna Karitsan verellä” (ote heprealaiskirjeestä). Meillä oli tapana pyytää toisiltamme anteeksi sekä vahingossa että tahallisesti tehtyjä virheitämme. Rakkaus palasi, ei tarvittu mitään keinotekoisia konsteja onnen luomisessa.

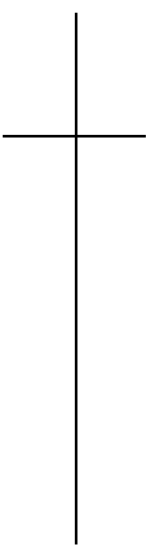
Nykyisin on Uutena Vuonna ryskettä ja pauketta. Eläimet pelkäävät ja ihmisillekin tulee vaurioita varomattomuuden vuoksi. Vaikka Uusi Vuosi on Jeesuksen nimen päivä, Häntä ei juurikaan muisteta. Katumuskin ja uuden vuoden hengellinen ”sauna” on monelle nykyihmiselle vierasta.

Nyt saamme rukoilla, että saisimme vielä Suomelle palauttaa hyvät tavat. Toivomme hartaasti, että ristilippu edelleen olisi vapaan Suomen yllä. Kaikkea vanhaa ei voi eikä ehkä ole tarpeen palauttaa, mutta kauniista tavoista kannattaisi pitää kiinni. Samoin perhettä yhdistävistä juhlista. Eri ikäpolvet voisivat oppia toisiltaan. Rauhan ja rakkauden halaukset voisivat palata jokapäiväiseen käyttöön.

Toivotamme toisillemme Onnellista Uutta Vuotta ja rukoilemme kansallemme sekä hengellistä että aineellista tervehdyntä. Jumala meitä armossaan siunatkoon.

Terveisin Valma Luukka

Rakkaamme
Diplomi-insinööri
Erkki Olavi
ROININEN
s. 8.2.1928 Sippola
k. 4.11.2014 Tampere

Autuaista ovat puhdassydämiset
(Matt. 5:8)

Puolisoa syvästi kaiveten ja
rakkaudella muistaen
Pirkko

Veljeä, setää, ystävää lämmöllä muistaen
Seppo ja Marjatta
Petri, Soko, Alexander ja Maria
Janne

sukulaiset ja ystävät

Siunaus toimitettu Meilahden kirkossa 21.11.2014.
Kiitämme lämpimästi osanotosta.

Rakkaamme
Toimi Josef
ESKOLA
s. 27. 1. 1922 Koivisto
k. 27. 12. 2014 Hamina

Kaivaten
Tapani, Juha ja
Riitta perheineen
Salme
Sukulaiset ja ystävät

*Hymni soi holvissa hiljaa,
tummana kaipuuta soi.
Aika on korjannut viljaa,
sarka jo kynnetty on.*

Siunattu Kymissä
läheisten läsnä ollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.

KOIVISTON viesti

ISSN 0780-1289

KUSTANTAJA:

Suomen Koivisto-Seura r.y.

Jäsenlehti. Ilmestyy kerran kuukaudessa, kuun 20. päivänä.

Lehteen tarkoitetun ilmoitusmaterian tulee olla toimituksessa viimeistään lehden ilmestymistä edeltävän kuun lopussa.

Toimitus ei vastaa sille lähetetystä materiaalista. Lehden vastuu ilmoituksista rajoittuu ilmoitushintaan.

Kirjoittajat vastaavat tekstien sisällön oikeellisuudesta ja toimittamiensa kuvien käyttöoikeuksista.

Toimitus voi tarvittaessa lyhentää tai muokata sille toimitettua aineistoa.

Liikeilmoitukset 50 snt/ppm
Kuolinilmoitukset 34 snt/ppm
Lasten kuvalliset onnittelut 6e/kpl

Aineisto mieluiten digitaalisena:

studio@salokanneltoivonen.fi

Muussa tapauksessa paperikopiot, muistitikku tai CD-levy sekä valokuvat toimitetaan osoitteeseen:

Studio Salokannel & Toivonen, Koiviston Viesti p. 0400 780 398
Rauhankatu 8, 15110 Lahti.

Aineisto palautetaan vain jos mukana on postimerkillä varustettu palautuskuori osoitteineen.

Tilaukset, osoite- ym. muutokset

aina kirjallisena tai sähköisesti edellämäinnittuihin osoitteisiin.

Tilauksia ei tarvitse uusia.

Seuran jäsenmaksu 28e, sisältää vuoden jäsenlehdet. Seuran kautta voi myös maksaa Karjalan Liiton jäsenmaksun 10e. Lehdessä julkaisemattomia artikkeleita ja kirjoituksia julkaistaan seuran kotisivuilla www.koivistolaiset.net, jossa myös tämäkin lehti on luettavissa myöhemmin.

Jäsenlehden postituksesta pohjoismaihin +2e/vuosi, eurooppaan +7 e/vuosi muualle maailmaan +12 e/vuosi
Pankkiyhteys: Nordea 151930-186847

Päätoimittaja

Riikka Salokannel, 040 5761 464

Kuvatoimitus ja taitto

Rami Toivonen, 0400 780 398

Hilskan ryijy – Kotikoivu

Asta Marketta Hilska ja 1930- luvun ryijy, joka toimi peittona evakkomatalla

Evakkomatka

30.11.1939 alkoi hyökkäys Suomeen, talvisota syttyi. Sodan kauhu, ahdistus ja hirveä pelko valtasi 23- vuotiaan pienen, herttaisen ja pyöreän Saiman, kuten kaikki muutkin pakomatkalle lähtijät.

Eväsnyyttien ja vaatteiden lisäksi keksi Saima ottaa seinältä mukaansa omatekoisen ryijyn, jonka hän kietoi ison vatsansa ympärille istuessaan kylmään rekeen. Härkälästä, Hilskan kujanilta lähdettäessä huokui viima mereltä. Epävarmuus ja pelko tulevaisuudesta vapisutti viimeisillä raskausviikoilla olevaa ensisynnyttäjää kuitenkin monin kerroin enemmän kuin pakkahanen. Kuinka meidän käy matkalla? Osuuko vihollisen pommi päälle? Selviänpö painavan vatsani kanssa? Minne joudumme? Missä synnyttän?

Hevoskyydillä Kiiskilän rantaan, sieltä proomulla jonnekin Viipurin lähelle josta Säkijärvelle ja sieltä edelleen jollain kyydillä junaan, ja lopulta Kuhmoisiin. Matka oli vaivalloinen ja kesti kokonaisen viikon. Saima ei halunnut muistella evakkomatkan vaiheita, liekö tietoisesti torjunut järkyttävät kokemukset. Unohdus armahtaa ihmistä. Sen hän kuitenkin kertoi, että Riihimäellä oli ilmahyökkäys jolloin kaikkien täytyi hypätä junasta ja piiloutua metsään. Joku menehtyiikin sinne hankkeen – hän oli naapuri.

Evakkomatkan kylmissä ja kolkoissa oloissa antoi pehmeä vililainen ryijy turvallisuuden tunnetta. Se lämmitti Saimaa ja hänen vatsaansa potkivaa vauvaansa. Lapsi syntyi Kuhmoisissa, eräässä maatalossa tapaninpäivänä 26.12.1939 ja sai nimekseen Asta Marketta.

Hengissäselviytyminen

Alunperin, satoja vuosia sitten, tehtiin ryijyt hengissäselviytymistä varten, kuten vene- tai sängynpeitoksi. Vähitellen ryijy sai uusia käyttötapoja ja se ripustettiin seinälle tai sitä käytettiin mattona. Saiman 30- luvulla kangaspuissa kutoma koristetekstiili on palvelut alkuperäisessä käytössä peittona evakkomatalla.

Tämä arvokas ryijy on vuodesta 1941 riippunut seinällä omistajansa Saiman, ja nyt edelleen hänen tyttärensä Asta Marketan kodissa Orimattilan Käkelässä. Se on ainoa Hilska suvulle jäljelle jäänyt tavara Härkälästä.

Kotikoivu

Ryijyn aihe on kevät ja oma elämänpiiri. Sen vasemmanpuoleisen osan täyttää suuri riippakoivu jonka oksien lomassa seisoo pieni punainen hirsimökki. Koivu pitkin oksineen on tyylielty linjoiltaan taiteelliseksi. Kesän tuloa kuvaa koivun latvassa kukkuvaa käki – onnenlintu. Käen siivet on pelkistetty viivoiksi. Kehyksen molemmat sivut täyttää kasviaihe ja reunoissa on myös ristiä muistuttavia kuvioita ja kulmikkaita ornamentteja. Alareunaa koristaa pitkät, loimista solmitut hapsut. Väritys on pääosaltaan lämmin puna-ruskeasävyinen.

Ryijyä katsellessa tulee mieleen «*Karjalan kunnailla*» -laulun ensimmäinen säkeistö, joka oletettavasti onkin inspiroinut ryijyn suunnittelijaa.

*Jo Karjalan kunnailla lehtii puu,
jo Karjalan koivikot tuuhettuu.
Käki kukkuu siellä ja kevät on,
vie sinne mun kaiho pohjaton».*

Päivi Hilska, Asta Marketan serkku Norjasta

Evakkomatkan kuvaus perustuu kirjallisuudesta ja kuulopuheista saamaani käsitykseen.

– Puheenjohtajalt' itseltää –

Passaa se kehnompiki mies itika sapuskaks

Tammikuussa moni lupaa tehdä henkilökohtaisen parannuksen – viettää tipatonta kuukautta, pudottaa painoaan tai aloittaa kuntoilun.

Uuden vuoden lupaukset ovat esimerkki vaikutamisesta käyttäytymiseen psykologian avulla. Se on levinnyt tällä vuosikymmenellä monen länsimaan päätöksentekojärjestelmään, ei tosin Suomen. Se tunnetaan englanninkielisellä nimellä ”Nudge”, tökkääminen.

Ihmisten ohjaaminen säädöksiin johtaa helposti liialliseen holhoamiseen. Se ei välttämättä aina edes vaikuta, koska ihminen ei tee päätöksiä pelkästään rationaalisesti. Tökkääminen saattaa toimia paremmin.

Olemme taipuvaisia valitsemaan välittömän edun nyt ennen suurempaa etua joskus myöhemmin. Tämän vuoksi laihdutuskuurit eivät kestä, kuntoilun aloittamista lykätään eikä eläkettä varten säästäminen kiinnosta.

Tökkäämisen työkalupakissa on monia välineitä. Ihmisten arvostukset ovat ylevämpiä kuin heidän toimintansa. Heidän sitoutumistaan niihin voidaan vahvistaa ennen käytännön valintatilanteeseen joutumista. Tätä on testattu mm. keräämällä tiettyä aluetta ensin adressia jonkin hyvän asian puolesta ja myöhemmin rahaa samaan tarkoitukseen, jolloin saatiin keskimääräistä parempi tulos.

Toinen temppu on saada kohdehenkilö ottamaan kantaa. Häneltä kysytään vaikkapa, aikooko hän äänestää seuraavissa vaaleissa tai olisiko hän valmis luovuttamaan verta; tämä lisää todennäköisyyttä, että näin myös tapahtuu.

Haluamme turvata nykytilanteen ja pelkäämme sen heikkenemistä. Siksi sakko vaikuttaa meihin enemmän kuin palkinto ja uhka motivoi enemmän kuin positiiviset mahdollisuudet. Siten esimerkiksi tupakoinnin vuoksi menetetyt elinvuodet ovat tärkeämpiä kuin se lopettamalla saavutetut lisävuodet.

Tiivis sosiaalinen verkosto vahvistaa toimimista ympäristön odotusten mukaan. Myös palaute omasta asemasta yhteisössä vaikuttaa samaan suuntaan; tätä on testattu jakamalla palautteena hymiöitä sen mukaan, lajitteleeko kotitalous jätteensä. Hyväntekeväisyyskin tekee erityisen hyvää, kun sen voi näyttää julkisesti vaikkapa rintamerkillä.

Hyvää vuoden jatkoa,
Jouni J Särkijärvi

**Suomen
Koivisto-Seura r.y.**
Perustettu 1948

Toimii koivistolaisten yhdyssiteenä
- järjestää kotiseututilaisuuksi
- harjoittaa julkaisutoimintaa
- suorittaa kotiseutukulttuuriin liittyvää kokoamista ja tallentamista.
www.koivistolaiset.net

Puheenjohtaja, Jouni J. Särkijärvi
Kuurinniityntie 1, 02750 Espoo
puh. 040-516 4951
jouni.sarkijarvi@pp.inet.fi
Varapuheenjohtaja, Tuula Koppinen
Rauhalanpuisto 10 B 36, 02230 Espoo
puh. 050-516 5651
tuula.koppinen@kolumbus.fi
Sihteeri, Virpi Huhtanen,
Ahtaanmäki 1 A 2, 02280 Espoo.
puh. 0440-501 806
virpi.huhtanen@kolumbus.fi

Taloudenh. Karjalan Tilikeskus/Patrikainen
Ratakatu 47, 53100 Lappeenranta
puh. 05-5448850
Perinnetoimikunta, Jorma Simola pj.
Proomukatu 6 A 14, 15140 Lahti
puh. 040-564 9341
Taidetoimikunta, Leena Airaksinen pj.
Metsäpirtintie 10 A 1, 02130 Espoo
puh. 050-548 1601
Senioritoimikunta, Helge Teikari pj.
07190 Halkia
puh. 019-664 8112

Hallituksen muut jäsenet:
Virpi Huhtanen, Espoo
varalla Risto Kaukiainen, Helsinki
Raimo Kyytsönen, Mäntsälä
varalla Hannu Veijalainen, Lahti
Matti Agge, Parainen. 040-536 7701
varalla Airi Saarinen, Turku
Tuomo Kokkala, Kotka. 050-589 4443
varalla Jorma Jack, Kotka 0500-619 482
Esko Kaukiainen, Tuusula. 0400-800 752
varalla Katariina Aaltonen, Espoo
puh. 050-4393 791

Riitta Nurmi, Porvoo. 041-455 8885
varalla Marja-Leena Montonen, Porvoo
Hannu Seppinen, Turku. 040-703 1244
varalla Tuula Agge, Parainen
Tuula Raukola, Kotka. 044-522 8098
varalla Mirja Haapanen, Hamina
Koivisto-säätiö:
Hallituksen pj.
Sirpa Taskinen, Helsinki 040-5811 642
Asiamies Pertti Hoikkala 040-583 5397
Linnankoskenkatu 15 C 10, 06100 Porvoo
koivisto-saatio@kolumbus.fi

Koiviston rata – Osa Kannaksen tiheää rataverkkoa

Koivisto on ollut tunnettu merenkulustaan. Sen sijaan Koiviston rautatie on jäänyt melko tuntemattomaksi.

Veikko Vaikkinen

Vieraus johtuu siitäkin syystä, ettei rautatieyhteys Viipurin-Koiviston-Terijoen välillä ollut maamme pää ratoja eikä koko pituudeltaan kovinkaan vilkkaasti liikennöity. Siitä huolimatta radan syntyvaiheet ovat mielenkiintoiset ja se on osa Suomen historiaa useassakin merkityksessä.

Rataosuus Terijoki-Koivisto

1900-luvun alussa venäläiset aktivoituivat Suomen suunnalla sotilaskäyttöön tarkoitettujen rautatieyhteyksien rakentamisessa. Rata Koivistolle oli eräs niistä. Ei tiedetä varmasti, oliko armeijan korkein johto vakuuttunut lähi-vuosina syttyvästä suursodasta, vai ryhdyttiinkö laajoihin varus-telutöihin muista syistä.

Venäläiset olivat aloittaneet v.1909 rakentaa Uudellekirkolle Inoon 12-tuumaista rannikkotykkipatteria, joka oli osa keisarillisen armeijan laajaa linnoitusketjua ja Pietarin puolustusta. Lisäksi venäläiset suunnittelivat perustettavaksi kauemmas Koivistonsalmeen sotasataman. Mm. näiden seikkojen vuoksi he tarvitsivat sinne myös rautatieyhteyden.

Huhtikuussa 1913 sai Suomen tie- ja vesirakennusten yllähallitus käskyn silmämääräisesti tutkia rata-suunnat Perkijärveltä ja Mustaltamäeltä Koivistolle. Lisäksi myöhemmin tutkittiin suunta Tyrisevältä Koivistolle. Lopullisesti radan erkanemiskohdaksi Pietari-Viipuri radalta tuli Terijoki. Huhtikuussa 1914 keisari määräsi, että radan rakentaminen oli aloitettava välittömästi. Rakentamiskustannukset, runsaat 14 milj. markkaa, oli otettava Suomen valtionrahastosta. Radan tuli valmistua kahdessa vuodessa.

Työt saatiin alkamaan heinäkuussa 1914 vähää ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä. Sodan syttyttyä työt keskeytettiin, mutta niitä ryhdyttiin jatkamaan uudelleen jo elokuussa, kun usko Venäjän armeijan voittoon oli saanut ensimmäiset säröt. Venäläiset huolestuivat tosimelellä saksalaisten hyökkäysmahdollisuudesta Pietariin, minkä vuoksi myös po. radan rakentamista kiirehdyttiin. Töiden etenemistä hidasti kuitenkin se, etteivät sotilasviranomaiset sallineet suomalaisten teettää töitä linnoitusalueilla.

Radan pituus Terijoelta Koivistolle oli 72,7 km. Ensimmäiset 5,3 km Terijoelta Tyrisevälle rata kulki rinnakkaisraiteena olemassa

olevan Pietari-Viipuri radan vieressä. Asemia tai pysäkkejä tarvittavine rakennuksineen tuli päätepiesteiden välille 9. Lisäksi oli joitakin laitureita, joilla junat pysähtyivät tarvittaessa. Radan kiskotus oli sen aikuista raskasta kiskotusta metri-painoltaan 43 kg. Vertailun vuoksi mainittakoon, että nykyaikainen kiskopaino on joko 54 tai 60 kg/m. Radalta oli 1 km:n pituinen haararai-de Inon linnoitukselle ja 1,5 km:n raide Koiviston satamaan.

Radalla ei ollut kovin suuria nousuja, sillä suurin kaltevuussuhde oli 10 promillea eli kilo-metriä kohden rata saattoi nousta/laskea 10 metriä. Radan korkein kohta oli Naurisjärven pysäkin kohdalla 74,6 m merenpinnan yläpuolella ja alin kohta 8,7 m merenpinnan yläpuolella Inossa. Pisin silta oli Vammelojen ylittävä 48 metrin pituinen riskikosilta. Radalla ei ollut lainkaan maanteiden tasoristeyksiä, minkä vuoksi jouduttiin rakentamaan lukuisia yli- tai alikulkuja. Tällaiseen käytäntöön on yleisemmin päästy vasta 50 vuotta myöhemmin, joten rataa voidaan tässä asiassa pitää hyvin uudenaikaisena.

Nykykatsannossa työvoimaa oli rakennustöissä paljon. Suurimmillaan väkimäärä oli 2 330 miestä v. 1915. Töitä tehtiin kiireisimpänä aikana jopa kahdessa 10 tunnin työvuorossa osin ”keinovalaistuksessa”. Tuohon aikaan työt tehtiin suurimmaksi osaksi ihmisvoimin ja kuljetukset suoritettiin hevosilla. Maanleikkaustöissä käytettiin höyrykaivinkoneita ja valmistuvaa rataa käytettiin työmaakuljetuksiin sikäli kuin se oli mahdollista.

Väliaikainen liikenne Terijoelta Inon linnakkeelle aloitettiin jo vuoden 1915 joulukuussa. Rautayhteys Koivistolle saakka avattiin 1.9.1916. Liikenteen hoidosta huolehti Suomen valtionrautatiet. Koiviston edustava rautatieasema, jonka suunnitteli rautatiehallituksen arkkitehti Thure Hellström. Asema muistuttaa saman arkkitehdin suunnittelemaa Hämeenlinnan asemaa. Internet, kuvaaja ja ajan-kohta tunte-maton. Kuva saattaa olla radan avajaisjuhlasta, koska lippu on salossa, mutta kaari-ikkunaan päällä ei ole vielä Koiviston nimeä, joka siinä myöhemmin oli.

Rataosuus Viipuri-Koivisto

Koiviston radan Viipurin puoleisen osan rakentamisajatus oli esillä jo tsaarinvallan aikana v. 1909, jolloin eduskunta päätti anoa keisarilta lupaa rautatien rakentamisesta

N:o 45. Viipuri—Koivisto—Terijoki.															
271 2. 3.	269 2. 3.	261 2. 3.	267 M	265 2. 3.	263 2. 3.	1271 3.	Km			272 2. 3.	262 2. 3.	264 2. 3.	268 M	266 2. 3.	270 2. 3.
2320	1826	1630	1528	1228	755	518	—	← Viipuri (1, 43, 45 a, 48, 51)		732	852	1319	1702	1728	2230
1	1834	1637	x	1232	801	—	5	Liimatta		725	846	1312	1655	1721	—
x	x	x	x	x	x	9	10	Tihtiä		x	x	x	x	x	—
2385	1642	1646	x	1240	809	x	13	Nuoraa		717	839	1385	1647	1714	2216
x	x	x	x	x	x	x	15	Rolsko		x	x	x	x	x	—
2343	1850	1656	x	1248	818	548	15	Somme		707	830	1286	1638	1706	2207
2348	1855	1701	1553	1282	823	555	18	→ Kaislahti (46)		701	826	1292	1634	1701	2202
2349	1858	1704	1557	1285	827	—	18	← Kaislahti (46)		699	824	1291	1632	1700	2201
x	1909	1715	1607	1306	838	—	22	Rokkakankoski		x	x	x	x	x	—
x	x	x	x	1311	842	—	25	Johannes		689	814	1241	1622	1650	2151
x	x	x	x	x	x	—	28	Kirjola		x	807	x	—	1644	x
x	x	x	x	x	x	—	30	Uutela		x	x	x	—	x	x
014	1923	1729	—	1320	851	—	32	Lietteenmäki		x	x	x	—	x	x
x	x	x	x	x	x	—	34	Maksalahti		684	799	1226	—	1635	2137
x	x	x	x	x	x	—	37	Kuusajoki		x	x	x	—	x	x
x	x	x	x	x	x	—	39	Lähteenmäki		x	x	x	—	x	x
034	1943	1748	—	1340	910	1251	46	→ Koivisto		x	x	x	—	x	x
—	—	—	—	—	—	2. 3.	47	→ Kaislahti (45)		614	740	1205	—	1615	2117
—	—	1810	—	—	925	520	47	← Koivisto		—	729	1153	—	—	2014
—	—	1828	—	—	943	600	57	Humalajoki		—	715	1136	—	—	1950
—	—	1893	—	—	1002	680	69	Kuolemajärvi		—	658	1116	—	—	1916
—	—	1916	—	—	—	728	82	Naurisjärvi		—	626	—	—	—	1830
—	—	1928	—	—	—	747	87	Jäppilä		—	616	—	—	—	1805
—	—	1937	—	—	—	809	92	Mesterjärvi		—	607	—	—	—	1747
—	—	—	—	—	—	100	102	Taivola		—	x	x	—	x	x
—	—	1956	—	—	—	835	108	Ino		—	549	—	—	—	1716
—	—	2008	—	—	—	900	115	Vammeljoki		—	539	—	—	—	1700
—	—	2022	—	—	—	929	120	Tyrisevä (1)		—	x	x	—	x	x
—	—	2030	—	—	—	939	—	→ Terijoki		—	520	—	—	—	1625

N:o 46. Kaislahti—Uuras.															
283 2. 3.	281 2. 3.	279 2. 3.	285 2. 3.	277 2. 3.	275 2. 3.	273 2. 3.	1271 3.	Km		274 2. 3.	276 2. 3.	278 2. 3.	286 2. 3.	280 2. 3.	282 2. 3.
2350	1889	1705	1559	1258	830	705	—	← Kaislahti (45)		656	821	1246	1552	1687	2188
x	x	x	x	x	x	x	3	Lipponen		x	x	x	x	x	x
x	1907	1713	x	1306	838	714	5	Niemelä		647	813	1237	1543	1648	2149
004	1913	x	x	x	x	x	6	Hannukela		x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	7	Nokko		x	x	x	x	x	x
009	1918	1727	x	1314	846	722	9	Monola		638	805	1229	1534	1640	2140
014	1925	1734	1623	1327	859	738	10	Tapola		x	x	x	x	x	x
—	—	—	—	—	—	—	12	Uuras		631	799	1222	1528	1634	2133
—	—	—	—	—	—	—	13	Uuraansalmi I		x	x	x	x	x	x
—	—	—	—	—	—	—	14	Uuraansalmi II		625	792	1212	1522	1627	2123

Viipurista Koivistolle. Asia ei kuitenkaan edennyt erinäisistä syistä kuin vasta sisällissodan jälkeen. Vuoden 1919 keväällä rautatiehallitus ehdotti, että ennen Viipurin satamaradan rakentamista tutkitaisiin, miten rata Viipurista Koivistolle olisi johdettava. Valtioneuvosto määräsi, että rautatiehallituksen on tehtävä tutkimus vaihtoehtoisine kustannusarvioineen. Nyt toimitettiin itsenäistyneessä Suomessa ja päätökset olivat suomalaisen omissa käsissä.

Suunnittelu eteni ripeästi ja valtioneuvosto vahvisti kesäkuussa 1920 radan alkuosan pääsuunnan ja määräsi, että tutkimustöitä on edelleen jatkettava. Valtioneuvosto vahvisti toukokuussa 1922 radan

lopullisen suunnan rautatiehallituksen ehdotuksen mukaisesti.

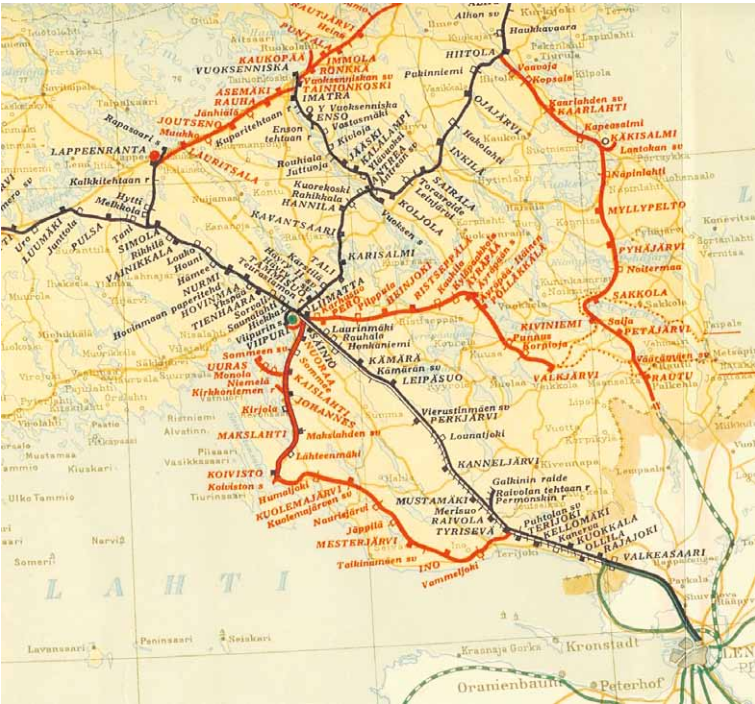
Rakennustyöt aloitettiin maaliskuussa 1923. Viipurin päässä Koiviston uusi rata ei tarkasti ottaen lähtenyt Viipurista, vaan viisi kilometriä Terijoen suuntaan olevalta Liimatan asemalta. Töitä tehtiin molemmista päistä käsin ja ne etenivät ripeästi. Rataa rakentamassa oli enimmillään runsaat 900 miestä. Siis huomattavasti vähemmän kuin Koiviston-Terijoen välillä. Lieneekö jo koneellistamien vaikuttanut tähän. Samanaikaisesti Koiviston radan rakentamisen kanssa laajennettiin Viipurin asemaa. Kustannukset olivat kaikkiaan 53,2 milj. mk senaikaista rahaa. Summaa ei ole mielekästä lähteä muuttamaan nykyrahak-

si, koska rahanarvon lisäksi ovat muuttuneet kaikki vertailuun vaikuttavat asiat perusteellisesti.

Rata saatiin vuoden 1925 alussa liikennöitävään kuntoon ja valmistumisajankohtana voidaan pitää kesäkuun alkua 1925, jolloin rata liitettiin maan muuhun rataverkkoon. On merkille pantavaa, kuinka nopeasti noina aikoina ratoja rakennettiin. Koiviston rata oli vain yksi esimerkki tästä. Toki radat olivat heikompia ja työvoimaa enemmän, mutta toisaalta ei ollut nykyaikaisia koneita.

Radalta tehtiin myös haararai-de Viipurin ulkosatamaan Uuraaseen. Raide erkani Kaislahden asemalta kohti Uurasta ja se valmistui lopullisesti lokakuussa 1926.

Liimatta (Viipuri)-Koiviston

radan pituus oli 42,6 km ja haaraide Kaislahdesta Uuraaseen 12 km ja sieltä vielä Uuraansalmeen 2 km lisää. Näilläkään rataosuuksilla ei ollut suuria korkeuseroja, sillä korkein kohta oli lähellä Koivistoa 40,6 m ja matalin kohta lähellä Liimattaa vain 1,7 m merenpinnasta. Suurin kaltevuus oli sama kuin Terijoen-Koiviston välillä, 10 metriä kilometriä kohden.

Asemia tai pysäkkejä oli 7 tarvittavine rakennuksineen. Uuraan haararadalla niitä oli 3. Lisäksi oli muutamia laitureita pysähtymistä varten.

Rautatiekartta vuodelta 1937, jossa Koiviston radan lisäksi näkyy myös muuta Kannaksen rataverkkoa. Eri-laiset liikennepaikkojen merkit radoilla viittaavat niiden suuruuteen: asemat, pysäkit, seisakkeet ja laiturit. Kannaksella oli ratoja pinta-alan suhteutettuna enemmän kuin muualla Suomessa.

Liikenne radalla

Kuten alussa todettiin, Koiviston rata ei kuulunut rataverkon pääraitoihin. Välillä Viipuri-Koivisto oli liikennettä enemmän kuin Koivistolta Terijoelle. Esim. vuoden 1938 VR:n aikataulukirjan mukaan Viipurin ja Koiviston välillä oli kulussa päivittäin viisi junavuoroa kumpaankin suuntaan ja arkipäivinä vielä yksi junavuoro Viipurista Koivistolle. Lisäksi oli yksi edestakainen junavuoro välillä Viipuri-Johannes.

Myös Kaislahdesta haararataa myöten Uuraaseen oli henkilöliikennevuoroja yhtä paljon kuin välillä Viipuri-Kaislahti ja kesäaikana vielä yksi ylimääräinen vuoro. Koivistolta etelään Terijoelle oli päivittäin vain kaksi edestakais-

ta junavuoroa ja lisäksi yksi edestakainen vuoro Kuolemajärvelle saakka. Pääpaino oli siis Viipurin suunnalla.

Junat olivat paikallisuonteisia ja niiden nopeudet vaatimattomia. Viipurin ja Koiviston väliseen noin 50 km:n matkaan kului yli tunti ja Koiviston-Terijoen 73 km:n matkaan nopeimmillaankin yli 2 tuntia. Pysähdyksiä oli runsaasti ja jarrutukset sekä kiihdytykset höyryveturijunilla ottivat aikansa. On myös muistettava, ettei muillakaan liikennemuodoilla matkaa tehty niin nopeasti kuin nykyisin.

Sivu VR:n aikataulukirjasta vuodelta 1938 väliltä Viipuri-Terijoki ja haararadalta Kaislahti-Uuras. Postivaunu-junat merkitty postitorvella. Terijoella, Kuolemajärvellä ja Koivistolla oli asemakahvila. Rata kulki Terijoen, Uudenkirkon, Kuolemajärven, Koiviston, Johanneksen ja Viipurin maalaiskunnan alueilla ennen Viipuria.

Tavarajunille oli varattu Koiviston ja Viipurin välille kuusi vuoroa suuntaansa ja lisäksi yksi järjestelyjunavuoro. Tavarajunien ollessa kyseessä tämä ei välttämättä tarkoittanut, että kaikki vuorot olisi aina ajettu. Koivistolta Terijoelle oli varattu yksi edestakainen tavarajunavuoro vuorokaudessa. Tarvetta sillä suunnalla ei ollut enempään.

Tavaraliikenteen tärkeimmät asemat olivat Uuras ja Koivisto. Uuras oli Viipurin ulkosatama ja sinne kuljetettiin runsaasti junalla vientitavaraa laivattavaksi eteenpäin. Joinkin vuosina Uuras oli jopa Suomen merkittävimpiä vientisatamia. Samoin Koiviston satama palveli koko Itä-Suomen vientiä. Muun muassa laatokankarjalaisen

Pitkäranta Oy:n ja käkisalmelaisen Waldhofin puunjalostustuotteet vietiin miltei kokonaan Koiviston tai Uuraan kautta. Tuontitavaroina mainittakoon kivihiili ja teollisuuden tarvitsemat raaka-aineet.

Merkittävänä tavaraliikenteen asemana voidaan mainita vielä Makslahti Koivistolta runsaat 10 km Viipurin suuntaan. Makslahdessa oli harjoitettu laivausta jo ennen radan tuloa, mutta rautatie lisäsi siellä merkittävästi puutavaralan lastausta ulkomaille.

Kun aikoinaan yksi syy rautatieyhteyden saamiseksi Koiviston suuntaan oli ollut Venäjän armeijan yleisesikunnan sotilaallinen peruste Inon patterin edellyttämästä liikenteestä, tätä liikennettä ei enää ollut Suomen itsenäistyttyä, koska v. 1920 solmitun Tarton rauhansopimuksen mukaisesti patteri hävitettiin.

Rata nykyisin

Talvi- ja jatkosota vahingoittivat myös Koiviston rataa samoin kuin muitakin sotatoimialueilla olleita ratoja. Paitsi tykistötulen ja ilmapommitusten seurauksena myös vetäytyvät sotajoukot tuhosivat perässään ratoja, ettei niitä vihollinen ainakaan heti voisi hyödyntää. Koiviston asema tuhoutui jo Talvisodan aikana. Jatkosodan aikana radalla käynnistettiin liikenne uudestaan, muttei enää rauhan ajan laajuudessa. Koiviston asemana toimi ratapihan päässä ollut rautatieläisten asuintalo, joka sekin oli osittain tuhoutunut.

Sodan jälkeen venäläiset kunnostivat Koiviston radan, joka kulkee käytännöllisesti katsoen samalla paikalla, johon suomalaiset sen aikoinaan rakensivat. Tämän kirjoittajalla ei ole tarkkoja tietoja radan nykyisestä kunnosta tai liikennemääristä. Tiedetään kuitenkin, että Koivistolla on suuri öljysatama, joten on syytä olettaa, että tavaraliikenne on vilkasta eikä ratakaan silloin voi olla kovin huonossa kunnossa.

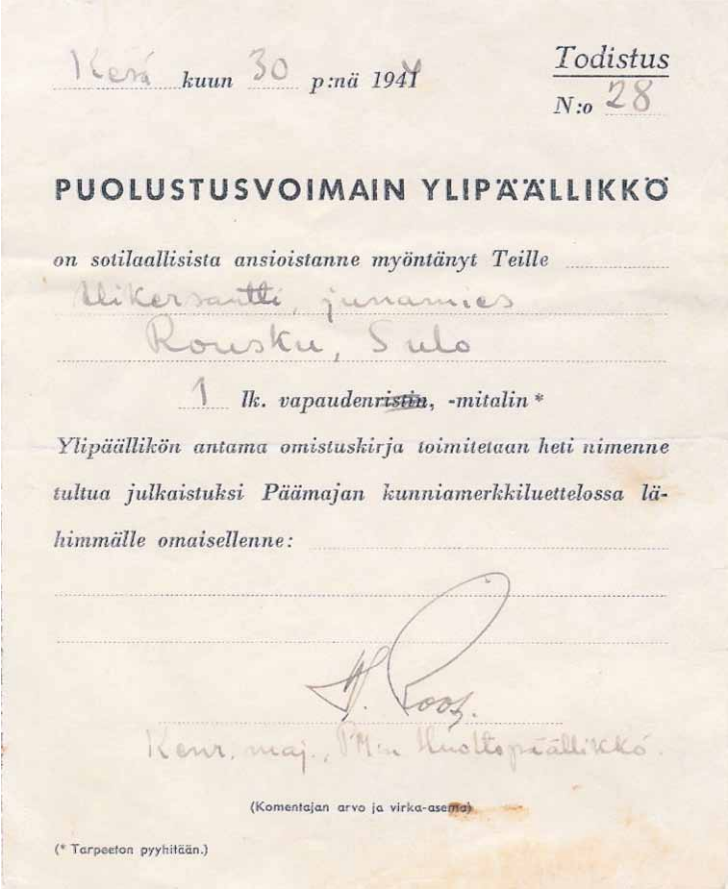
Rata on nyt vieraan omistuksessa ja käytössä, mutta sitä voidaan samalla pitää pienenä osana suomalaista rautatiehistoriaa.

Käytettyä lähdeaineistoa: Valtionrautateiden historia 1912-1937, osat I ja II, Rautatiehallitus 1937 Koivisto, sen vaiheista, asukkaista ja elinkeinoista, Toim. K.W.Hoppu ja Erkki Kansanaho, Koivikko-säätiö 1953 Valtionrautateiden aikataulukirja v.1938

Viipurin-Maaskolan ratapihan pommitukset 14.6.1944

Viime vuoden Koiviston Viestiin on kirjoitettu muutamia kertoja, mutta tiedot tapahtumista, ja paikalla tuolloin olleista rautatieläisistä ovat jääneet epämääräisiksi.

Antti Rousku

Minä voin nimetä yhden, joka oli silloin työvuorossa ratapihal-la. Hän oli isäni Sulo Rousku. Isäni kertoi minulle pommituspäivän tapahtumista vasta ollessani aikuisiässä. Käsitykseni on, ettei hän kenellekään muullekaan (paitsi vaimolleen) ollut niistä kertonut.

Ja mitä isäni kertoi? -hän kertoi näin.

Ratapihalla oli koottu kaksi täysimittaista junarunkoa, valmiina ajettavaksi rintamalle, vaunut täynnä ammuksia. Saapuivat vihollisen pommituslaivueet ja räiske alkoi. Ammusvaunut saivat osumia, ammuksia räjähteli ja vaunuja paloi siellä täällä pitkin junarunkoja. Isäni työvuoron tehtävänä oli järjestellä vaunut eri juniin ratapihalla. Työporukka päätti pelastaa ehjät vaunut ammusjunista ja vetää palavia eri raiteille. Porukkaan kuului järjestelyveturi miehineen ja kaksi muuta miestä, joista isäni toimi junamiehenä. He onnistuivat, jossa auttoi ratapihan raidetuk-sen hyvä tuntemus.

Isäni kannalta oli merkittävää, kun hän irroitteli vaunuja toisistaan, että hän kohtasi toi-

sen yhtä nokisen miehen kuin itsekin. Tämä mies oli Päämajan huoltopäällikkö ja samalla Rautatiehallituksen pääjohtaja, kenraaliluutnantti Hj Roos. Kenraali jututti isääni, kysyi henkilötiedot, pisti ne ylös ja sanoi: ”saatte urhoollisuudesta mitalin”. Tästä on kirjallinen todistus n:o 28 kesäkuun 30 p:nä 1944. Ja myöhemmin Marsalkan allekirjoituksin oleva omistuskirja mitalin kera. Nämä ovat hallussani.

Haluan kertoa hieman isäni taustasta. Hän oli kotoisin Römpötiltä, jossa toimi Makslahden asemalla ohjaillen tavaravaunujen jakoa Römpötin satamaraitteille. Myös hän kuului maineikkaaseen Römpötin palokuntaan. Näistä tehtävistä saadut koke-mukset varmaan aktivoivat häntä toimimaan Maaskolan pommituksessa. Vuonna 1934 isäni siirtyi Viipurin asemalle, jossa oli aivan kaupungin viime hetkiin asti, työvuorossa silloinkin.

Humaljoen kylätoimikunnan kotiseutumatkat 2014 ja 2015

Kyläkokous Humaljoella 2014

Humaljoen kylätoimikunnan matka Humaljoelle ja Koivisto-juhliille alkoi Turusta 18.7.2014. Keräsimme matkalaisia Paimiosta, Salosta, Helsingistä ja Mäntsälästä, jonka jälkeen bussimme oli täynnä kuin Turusen pyssy. Bussimatka käytettiin hyödyksi ja pidettiin menomatalla kylätoimikunnan kokous, jossa käsiteltiin sääntömääräiset asiat, kuten kuluneen kauden toiminta ja talous. Vaalimaalta matka jatkui Viipurin kautta Johannekseen, jossa majoituimme kahdeksi yöksi hotelli Lokkiin. Hotelli on nykyään siisti, tosin yöt olivat hikisiä, kun tähänkään majapaikkaan ei ole asennettu koneellista ilmanvaihtoa.

Lauantaina 19.7. lähdimme aamulla Humaljoelle, missä käytiin vanhoilla kotipaikoilla. Allekirjoittaneen kuuden hengen matkaseurue seikkaili Mutamaan perukoilla Kivikko-ojalla, josta satelliittikuvien ja sitkeän etsinnän tuloksena löytyi jatkosodan aikana perustetun isäni perheen uuden talon kivijalka tuuhean pusikon valloittamana. Helpompaa oli löytää äidin perheen uusi paikka Pantiakankaalla, joka sijaitsee lähellä Maksahden ja Humaljoen välillä kulkevaa maantietä. Tuliaisiksi saatiin talonpaikkojen maakellareista löytyneitä leimattuja tiiliskiviä sekä runsaasti tihien, paarmojen ja muun siipikarjan puremia.

Kello yhdeltä kokoonnuttiin Maitoniemelle, jossa pidettiin historiallinen kyläkokous, ensimmäistä kertaa Humaljoella. Mukana oli 54 henkeä Humaljoen kylätoimikunnan ja Ratia-Oravien matkaseurueista. Aluksi pidettiin hiljainen hetki poisnukkuneiden muistolle. Mari-tyttönen soitti nokkahuilulla, minkä jälkeen laulettiin ”Jo Karjalan kunnaila”. Anja lausui kauniin runon, minkä jälkeen suvut esitetyivät ja kertoivat juuristaan. Osa matkalaisista oli pukeutunut Koiviston pukuun, sillä matka jatkui Maitoniemeltä kauppalaan Koivisto-juhliille.

Koiviston kirkolla oli enemmänkin Koiviston pukuja ja suureksi hauskuudekseeni muuan suomalaisnainen kysyi, mikä puku minulla on. Hölmistyneenä vastasin, että Koiviston puku, mihin hän nauroi, että niinpä tietysti! Koiviston kirkolla muistomerkin luona kokoonnuttiin perinteisesti laskemaan humalajokelaisten puolesta havuseppele isänmaalle uhriinsa antaneiden Koiviston miesten ja naisten muistolle.

Koivisto-juhlat jäivät mieleen

teksti Tiina Torkkeli-Pitkäranta
kuvat Teijo Pitkäranta

*Koivisto-juhlat
jäivät mieleen
onnistuneista
järjestelyistään.*

onnistuneista järjestelyistään, hienot ohjelmanumerot seurasivat toinen toistaan. Orkesteria kävi sääliksi, kun sadekuuro kasteli soittimet ja soittaminen jouduttiin lopettamaan. Puun alla sadetta pitäessämme tuli yhden venäläissoittajan äiti rupattelemaan. Ohjelmassa näkyi selkeä ero pompöösien venäläisen ja vaatimattomamman suomalaisen kansanluonteen välillä. Juhlia seurasi suomalaisten lisäksi lukuisa joukko ystävällisiä paikallisia asukkaita.

Kotiseutumatka Humaljoelle 2015, ”mutamaa-teema”

Kesäksi suunnitellaan kolmipäiväistä matkaa Viipuriin, Koivistolle ja Humaljoelle 3.-5.7.2015. Yöpyminen järjestetään Viipuriin ja halutessaan voi kyläierroksen sijaan jäädä Viipuriin. Ajoreitti suunnitellaan niin, että ne jotka haluavat mennä Mutamalle, voivat nousta bussista sopivassa paikassa Humaljoen ja Maksalahden välisellä maantiellä. Vanhan tien viereen on tehty uusi maantie, josta käsin vanhojen tienhaarojen ja muiden maanmerkkien tunnistaminen on mahdollista. Matkasta tiedotetaan myöhemmin lisää Koiviston Viestissä, kun ohjelma on selvillä.

Humaljoelle menijöiden on hyvä kertoa etukäteen minne he haluavat mennä, jotta kyyditys voidaan suunnitella juohevasti. Bussi kulkee pääsääntöisesti päteitä, joten sivuteille ja varsinkin niitylle mentäessä on syytä olla hyvät kävelykengät jalassa. Mikäli kohteen sijainnista ei ole tietoa, sitä voidaan selvittää yhdessä etukäteen. Matkan yhteyshenkilö on Tiina Torkkeli-Pitkäranta, 045 1266 286.

Muistoja Humaljoelta – kirjaa vielä saatavilla

Kylätoimikunnan kesällä 2013 julkaisemaa Muistoja Humaljoelta –kirjaa on saatavilla Tiina Torkkeli-Pitkärannalta Kemiöstä

p. 045 1266 286, Anneli Rantaselta Helsingistä p. 040 831 4407 ja Anja Nyroosilta Helsingistä p. 0400 830 651. Tiina ja Anneli myös lähettävät kirjoja postitse.

Koivisto-juhliilla Porvoossa 2008 muisteltiin Humaljoen kyläkokouksessa paluuta Humaljoelle 1942-1943. Aihe oli niin läheinen ja tärkeä, että päätettiin pyytää kotikylään palanneita kirjoittamaan kokemuksistaan ja tunteistaan. Muistelmia kirjoitettiin ja haastatteluja tehtiin. Aiheeseen palattiin seuraavillakin Koivisto-juhliilla, kunnes v. 2011 päätettiin julkaista saatu aineisto. Sekä kirjallinen että valokuva-aineisto koottiin yhteisvoimin talkootyönä. Anja Nyroos ja Anneli Rantanen toimittivat ja työstivät käsikirjoituksen ja Anneli taittoi ulkoasun. Kirja on mustavalkoinen ja siinä on 144 sivua sekä nelivärikannet. Kirjan painamiseen saatiin avustusta Koivisto-säätiöltä ja Karjalan Kulttuurirahastolta.

Pirtusotaa ja raittiusliikettä

Alkoholin käytön haittojen havaitseminen synnytti 1800-luvulla maailmanlaajuisen raittiusliikkeen.

Teksti Riikka Salokannel

Koiviston kirkonkylällä perustettiin 1886 raittiusseura Yritys. Koululaiset saivat raittiusopetusta. Muutkin yhdistykset toimivat osaltaan raittiuden hyväksi. Vuonna 1899 alkaneet venäläistämistoimet vaikeuttivat kaikkea yhdistystoimintaa. Koiviston virkaintoinen nimismies kielsi iltamista esitelmät ja isänmaalliset runot ja laulut. Yritys jäi yritykseksi.

Raittiusaatetta haluttiin jatkaa ja vuonna 1904 perustettiin Ahti III. Nyt osattiin paremmin kiertää virkavallan sääntöjä, ja toiminta jatkui vilkkaana. 1905 opettaja Moilasen tapaninpäiväpuheen innoittamana suuri joukko kuuli-joista liittyi juomalakkoon. Liekö tuo ollut Suomen ensimmäisiä ti-pattoman tammikuun lupauksia. Raittiusseuroja perustettiin myös eri puolille kyliin, joissa kussakin oli joitakin kymmeniä jäseniä.

Raittiusliikkeen aloitteesta, mutta vasta 1919 Suomeen julistettiin alkoholin käytön kieltävä kieltolaki. Kieltolain päätyessäkin 1932 raittiusliike ja erityisesti naisjärjestöt olivat ratkaisevassa asemassa. Silloin perusteena oli kieltolain aiheuttaneen rikollisuuden ja salakuljetuksen kautta lisääntyneen alkoholin saatavuuden hillitseminen ja verotulojen saaminen valtiolle, valtiojohtoisen viinamonopoli Alkon myötä.

Kieltolaina aikoihin Suomeen virtasi spriitä, pirtua suuret määrät järjestäytyneen salakuljetuksen myötä Vihosta, Saksasta, Puolasta. Rannikkopaikkakunnilla oli keskeinen rooli pirtun vastaanottamisessa, kätkemisessä ja edelleen kaupustelussa. Itämeren saarista Seiskari ja Lavansaari olivat suuria pirtusaaria. Turun saaristosta löytyivät kuitenkin suurimmat pirtukeisarit, joiden kautta virolainen viina päätyi kaupunkilaisten käyttöön.

Pirtusodassa koivistolaiset toimivat pirtuluotseina, jotka tunsivat paikalliset vedet ja viranomaisten liikkeet. Pirturengit taas kätkivät ja myivät eteenpäin tavaraa, kun se oli ensin saatu maihin. Veneiden lisäksi lasteja kuljetettiin myös hevosten rekiin ja kalamiesten keltkoihin piilotettuna niin paljon kuin kalojen alle mahtui. Vaikka pirtun salakuljetuksen ja luvattoman käytön tiedettiin olevan laitonta, ei sitä yleisesti paheksuttu, koska lähes kaikki kyläläiset olivat siinä jollain tavalla mukana.

Kuitenkin myös pidätyksiä ja takavarikointeja tehtiin. Mikkelin maakunta-arkistosta löytyy Koiviston nimismiespiirin ilmoituksia, joissa: ” Heinäkuun 9.

KOIVISTON NIMISMIESPIIRI

Ilmoitus.

Kuun 1. päivänä 1929 kello 6.15 toij konstaapeli J. Hyvärinen, Mäkslahden poliisivartiokonttorille nähtävästi juopuneen miehen henkilön sekä ilmoitti tuomansa henkilön sanotussa tilassa tavanneensa heitä, Mäkslahden kylästä.

Koskeva: Juhos Antti Kiljander juopumusta.

Juopumuksen todistavat: H. Maakkimäen ja H. Kaaparakanta.

Tuotu pidätettiin selvenemään ja selvittyään pidätetty kuulustelussa ilmoitti olevansa Juhos Juhos Antti Kiljander poika Kiljander.

Syntynyt 23 p:nä Maakuu kuuta 1895 Oulussa.

nykyään kirkonkirjoilla Platorniow pitäjällä, Rikkinen kylässä sekä asuu Samdissa.

Työskentelee nykyisin Mäkslahden vastaus kassa, parantola ansaiten 30 mk. k.

Perhesuhteistaan kertoi, että on poidamies.

Juopumuksestaan kertoi, että hän ryypiskeli kassa kalamies kassa Oulussa tarjoamaa spriitä josta juopui.

Paikka ja aika edellä mainitut.

Anttoni Hyvärinen konstaapeli

KOIVISTON NIMISMIESPIIRI

Ilmoitus.

Asia koskee: Naimisissa kuun 9. päivänä 1927 pidätti konstaapeli J. Peltonen ja P. Holttinen miehen henkilön, joka ilmoitti nimekseen Juhos K. Moilanen ja jolta pidätettäessä tavattiin 30 litraa väkijuomia, joita pidätetty kuljetti saatiin rannasta kengärelästä kottomasta.

Pidätetty tuotiin Koiviston poliisivartiokonttorille, missä toimijetussa kuulustelussa pidätetty ilmoitti olevansa Juhos Juhos Antti Kiljander.

Syntynyt 23 p:nä Maakuu kuuta 1895 Oulussa.

nykyään kotoaan Oulusta, Mäkslahden vastaus kassa, parantola ansaiten 30 mk. k.

Perhesuhteistaan kertoi, että on poidamies ja on poidamies.

Ennen tuomittu rangaistuksiin ei ole.

Kysyttäessä kertoo, ettei itse käytä väkijuomia, että käyttää väkijuomia.

Paikka ja aika edellä mainitut.

K. Pihonen konstaapeli

Dramaattisia tarinoita pirtusodasta on rintaman kummaltakin puolelta.

Oikealla merivartija, lentomekaanikko Eino Kaukiainen.

maantieltä Mäkslahden kylästä. Alatorniossa kirjoilla ollut lastaustöissä tehnyt työmies oli kuulustelussa kertonut ryypiskelleensä ranskalaisten laivamiesten tarjoamaa spriitä josta juopui.

Kieltolain alussa merien vartiointi kuului tullihallitukselle. Tullimiehet takavarikoivat viinalasteja ja pidättivät trokareita parhaansa mukaan, mutta riittämättömin resurssein. Merivartiolaitos perustettiin 1930 ja siitä muodostui sotilaallinen, poliisin ja puolustusvoimien välimailla oleva salakuljetuksen estämiseksi ja rannikkorauhan ylläpitämiseksi perustettu laitos. Ainakin Koiviston Penttilän kylästä oli lähtöisin useampikin merivartija kuten Emil Mäkeläinen, Armas Tuuli, Väinö Putus, sekä Kaukiais

Sipretin Marin pojista Johannes, Toivo ja Eino Kaukiainen.

Dramaattisia tarinoita pirtusodasta on rintaman kummaltakin puolelta. Trokarijahdissa merivartioston lentomekaanikko Eino Kaukiainen päätyi tulitaitelun jälkeen tuuliajolle ajelehtimaan käsistään ja jaloistaan veneen pohjalautoihin sidottuna. Kaukiainen pelastui virolaisten kalastajien avulla, jotka veivät hänet virolaisten tullimiesten hoiviin. Toisaalta Tiurinsaaressa kerrotaan sankaritarinana tapausta, jossa salakuljettajien venee-

Lähteet

Leena Rossi: Koiviston Arkielämää 1880-luvulta 1930-luvulle.

Raimo Pullat, Risto Pullat: Viinameri, pirtusotaa Itämerellä 1920- ja 1930-luvulla Koiviston Penttilän kyläkirja, Sinisen Salmen rannalla.

Alli-Katriina Myllyniemi: Meil ol enne musta kana.

seen näitä pidättämään noussut vartija onnistuttiin lopulta sitomaan käsistään ja jaloistaan ja jalkoihinsa lisättiin vielä kivipainot. Keskellä merta he vannottivat vartijaa, ettei tämä enää heitä jahtaisi. Henkensä kaupalla tämä lupasikin jättää trokarit rauhaan. Vartija vapautettiin ja heitettiin jonkin saaren rantaan.

Vaan on se viina myös Koiviston rannoilla laulattanut. Tällaiset sanat sieltä on talletettu muistiin.

Hei tyttö. Tule tyttö vaan kanssani tanssimaan. Jos onpi sulla suru, täs on sellanen muru, joka sinutkin laulamaan saa.

Rommia rannalla ryypättiin ja pullot ne lyötiin rikki. Uutta kultaa kun riijattiin, niin vanha se rannalla itki.

Älkäätte juoko virolaista viinaa, toisena päivänä pohmelo piinaa. Virolainen se pettää, myy pirtuna saippuavettä.

Virolainen nauraa viekkahasti, kun saa markkoja niin mahtavasti. Markan kurssia nostaa ja virolaista viinaa ostaa.

Onnitteluit` ja muistamissii`

Helsingin Hankenista ovat valmistuneet kauppatieteiden maisteriksi sisarukset CRISTOFFER ja CAROLINA KARVONEN.

Sisarusten isoisä on Pentti Karvonen (ent. Karvanen) Koiviston Kiiskilästä. Hänen vanhempansa Julius ja Elsa Karvanen Koiviston Kiiskilästä.

KATRIINA MANNONEN kirjoittanut ylioppilaaksi syksyllä 2014 Rauman lukiosta.

Katriinan isän isä Viljo Mannonen Piisaaresta Koivistolta. Äidin äiti Milja Korhonen os. Leino Suojärveltä Välikylästä.

MIKA JOKELAINEN on valmistunut Aalto yliopistosta arkkitehdiksi.

Isoisä Julius Karvonen Koiviston Kiiskilästä.

Muista ystävääsi ilmoituksella.

Tääl` tapahtuu

Koiviston pitäjäesittely

Karjalatalo, Käpyläнкуja 1, Helsinki, juhlasali 1. krs
torstaina 26.2.2015 klo 18-20.
Vuoden Koivistolainen 2014 Pentti Karvonen kertoo aiheesta **“Menestyjien Koivisto”**
Tuuha Siekii ja ota kaver keralleis!
Tervetulloo!

Perinteinen Piirakkajuhla

Pornaisten yhtenäiskoululla sunnuntaina 1.3.2015 klo 13. Juhla-
puhuja Karjalan Liiton puheenjohtaja Marjo Matikainen: "Siir-
tokarjalaisen perinteen ylläpitämisen haasteet ja mahdollisuudet".
Perinteiset piirakat, haastelua, arpajaiset. Sisäänpääsy 10 euroa.

Tervetuloa! Järjestää Vatnuorin kyläyhdistys.

Taidekeskus Salmelan kesän 2015 ohjelma julkistettu

Taidekeskus Salmelassa nähdään kesällä 2015 taidenäyttelyiden lisäksi laaja tapahtumien ja konserttien sarja. Kesä huipentuu heinäkuussa käytävään IV Merikanto-laulukilpailuun.

Näyttelyssä naiskuvataiteilijoita

Maalauskoelmat esittelevät mm. kuvataiteilija Marjatta Tapiola, taidemaalari Marika Mäkelä sekä kuvataiteilija Kia Taegen. Salmelan kesän 2015 taiteilijat ovat kuvataiteilijat Asta Caplan, Hannu Hyrske, Kia Taegen ja Marjatta Tapiola, taidemaalarit Jan Neva ja Marika Mäkelä, taidegraafikot Tiina Kivinen ja Piia Lehti, tekstiilitaiteilija Helena Vaari sekä kuvanveistäjät Hannele Kylänpää, Arvo Siikamäki ja Tiina Torkkeli. Lisäksi näyttelyssä esitellään kokoelmia useilta taiteilijoilta.

Kia Taegen on Salmelan kesän nuori taiteilija

Salmelan kesän nuoreksi taiteilijaksi on valittu 24-vuotias kuvataiteilija Kia Taegen. Hän pyrkii öljyvärimaalauksissaan avaamaan ympäristöä ja eri tunnelmia värien ja valojen kautta uudella tavalla. Taegen on hakenut inspiraatiota maalauksiinsa Viipurista työskennellessään Taidekeskus Salmelan Viipurin residenssissä.

Merikanto-laulukilpailu heinäkuussa

Salmela järjestää IV Merikanto-laulukilpailun 4.7. Laulukilpailun tuomarit ovat kulttuurivaikuttaja Aarno Cronvall, professori Gustav Djupsjöbacka sekä oopperalaulajat Jaakko Ryhänen ja Essi Luttinen. Konserttiluontoinen välierä järjestetään Mäntyharjun kirkossa klo 13.00 ja loppukilpailu klo 18.00. Loppukilpailun juontaa Lauri Karhuvaara.

Juhlavia tapahtumia

Salmelan kesän avajaiskonsertissa Mäntyharjun kirkossa la 6.6. klo 13.30 esiintyvät Hymnodia-kuoro, oopperalaulajat Johann Tilli ja Hannu Jurmu sekä pianisti Erkki Korhonen. Kuoronjohtajana toimii Jarmo Lehto. Konsertin ohjelmistossa kuullaan ortodoksista taidemusiikkia sekä yksinlauluja, säveltäjänimillä mm. J. Sibelius ja W.A. Mozart. Su 26.7. klo 14.30 nähdään Kaksi näyttelijää Salmelan kesässä. Näyttelijät Esko Roine ja Liisamaija Laaksonen esittävät mm. suomalaista runoutta sekä katkelmia Tuomas Kyrön teoksesta Mielenpähoittaja.

Puistonäyttämö laajenee

Viime kesänä upean vastaanoton saanut Salmelan puistonäyttämö laajenee talven aikana. Katettuun katsomoon mahtuu jatkossa lähes 500 kuulijaa. Kesän aikana puistonäyttämöllä kuullaan mm. pe 10.7. Tähtisumua pianisti Seppo Hovin tarinoiden säestämänä, pe 17.7. Ikivihreää Jazzia ja Swingiä, solisteina laulajalegenda Eino Grön ja saksofonisti Tuomas Hoikkala sekä pe 31.7. Jorma Uotisen upea draamakonsertti Voila!

Salmelan näyttelyt avoinna 6.6.–9.8.2015 joka päivä klo 11–18, ryhmille tilauksesta 25.5. alkaen. Lippuvaraukset ja tiedustelut Taidekeskus Salmelasta p. 050 3388 114, info@taidekeskussalmela.fi

Mie tiijjän

Lieks Viesti lukijoi voimat rauenneet liiallisest kinku ja joulupuuro syönnist (väskynäsopa kans taik ilma), ko ainaskaa viel tähä men-
nes, ko uus vuoskii o jo ehtint lyhentyy paril päiväl, ei oo tult yhtää
ainutta vastausta miu joulukuu kysymysehei siint, et mite ne olet
koivistolaisii pirti latioil jouluu oikee liittyy. Mie oisi itse arvelt, et
joku saattais koittaa selittää asja esmerkiks ristillisest, et vällee ne olet
olliit muistoo seimelapsest, kuka synty tallis, ”ynnä härkäin ja olkien
kanssa”, niiko tiernapojat lauloit opiskelurahhoi itselleen kerjätessä.
Varmast moni (niiko Patala-äiti Koivistol) mielessää nii aattelkii.
Mut tutkijoil ja tietemiehil, höil o tapan selittää asjat arkisemmi.
Nii täs jouluolkiiki kohal.

Kustaa Vilkuna kertoo kirjassaa ”Vuotuinen ajantieto” (Ota-
va, Keuruu 1996), et pohjoismaine joulu juontaa juureen vanhast
savokorjuu- ja vilja puinni juhlast. Joulu-sanakii o lähesest liittytnt
juhla-sannaa, mikä Karjalas tarkotti justii keyrii (ja Pohjamaal jou-
luu). 500-luvul joulu vietto sovittii Roomas vietettäväks 25.12. Ja
entine Jeesukse syntymäjuhla 6.1. jäi ilmestysjuhlaks. (Mei äitikii
puhu kolmest joulust, mist yks ol justii tää nykyne, pukkinnee,
lahjoinee; toine ol Uue Vuue aika, ja kolmas taas loppiaise aika -
niiko esmerkiks Espanjas, mis joululahjat etellee jaetaa vast Kolme
Kuninkaa juhlapäivän. Vennäimaa ortotokseilha o joulu vast 7.1.)

Joulu onkii tuont mukannaa niitä vanhoi kansaomaise satokor-
juusee liittyyii tappoi ja mennoi, mil tuoho aikaa o olt paremmat ma-
hollisuuvet menestyy, ko näihi sit viel liittyy ristillistä sisältöä. Sanottii-
ha enne aikaa, et ”Tulis joulu, ni sais yölkii syyvvä.” Pirti somistettii
lattiaoljil viljapelloks. Aleksis Kivi kertoo Seitsemäs veljekses, mite
surkiast Impivaaras käi justii olkii vuoks. Iha 1830-luvul ast kirkkoi
lattiakii peitettii oljil.

Martti Piela

Elämä kuljettaa kuin tuuli laivaa

Käy elämän merellä myrskyt, usein hurjat kuohupäät.

Minä ohjaan purttani pientä kohti rantaa, tyyntä ja rauhaistaa. Kun
astun purrestani Koiviston rantaan hiekka santaan, pehmeän läm-
pimään. Sikapetäjäkkö siintää silmissäni kuin aina ennenkin. Kuljen
kujasia pitkin, punaiselle sillalle päin. on silta siinä paikallaan ja
Mannolan kylän nuoret tytöt kesäpuvuissaan suunnittelee lähtöä
Kasinolle iltaa viettämään.

Ilta on kaunis ja lämpöinen, tuuli hyväilee poskipäitä. Kujalan
Tommi pirssillään ajelee kohti Koiviston kauppala, tytöille kyytiä
tarjoaa. Kylän vanhat ukot piippua polttelee, Mannosen kiviaidan
päällä päivän tapahtumia kertailee. Kylän väki oli toisilleen tuttuja,
siellä ei voinut muuta kuin viihtyä. Rajan taa jäi kaunis Karjalan maa,
itäiset naapurimme siellä nyt asustaa. Oi Karjala muistojen maa.

Kaivaten Anja Dammert

Tilausajot ja Ryhmämatkat
18-50 paikkaisilla autoilla

TtMATKAT OY

Tapani Teikari
Pornainen
+358(0)408291824
tapani.teikari@ttmatkat.fi
www.ttmatkat.com

KOIVISTON AUTO

www.koivistonauto.fi

